

ВІДГУК

офіційного опонента доктора географічних наук, професора
Ільїна Леоніда Володимировича на дисертаційну роботу
**«ВИКОРИСТАННЯ ЛАНДШАФТНО-ТЕХНОГЕННОЇ СКЛАДОВОЇ
РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОМЕРЕЖІ У ТУРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
(НА ПРИКЛАДІ СТАРОПРОМИСЛОВОГО РЕГІОНУ КРИВБАСУ)»**,
представлену **КАРПЕНКО ТЕТЯНОЮ АНАТОЛІВНОЮ**
на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
103 «Науки про Землю» (галузь знань 10 «Природничі науки»)

1. Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження та її зв'язок із планами і напрямами науково-дослідних робіт наукових установ і організацій, державними і галузевими науковими програмами

Актуальність теми. Наукове обґрунтування необхідності включення до національної екологічної мережі антропогенних ландшафтів, які зазнали техногенного впливу є важливим науковим та прикладним завданням. Особливу увагу у вирішенні цієї проблеми належить старопромисловим регіонам. Антропогенні ландшафти можуть активно використовуватись у туристичній діяльності. В Україні промисловий туризм має всі перспективи для того, щоб зайняти певний сегмент туристичного ринку. Основою для цього є потужні промислові осередки, об'єкти промислового туризму, місця народних промислів та ін. На теренах Кривбасу найхарактернішою ознакою є наявність усіх зазначених об'єктів. Значною мірою цьому сприяють діючі, залишені та занедбані об'єкти, які після детального дослідження і вивчення їх стану еколого-техногенної безпеки можуть бути ефективно задіяні для промислового туризму. З урахуванням наявного у регіоні природного, економічного, наукового і технічного потенціалу, а також його історичних і географічних особливостей, стратегічна мета перспективного розвитку території полягає в тому, щоб на основі оптимального використання природних, матеріально-технічних, трудових та інтелектуальних ресурсів створити ефективну територіальну систему промислового туризму, яка забезпечить матеріальний добробут населення і екологічну безпеку регіону.

Зв'язок із планами і напрямками науково-дослідних робіт наукових установ і організацій, державними і галузевими науковими програмами.

Дисертаційна робота тісно пов'язана з науково-дослідною тематикою кафедри екології та безпеки життєдіяльності Уманського національного університету садівництва «Розробка методологічних підходів і практичного механізму екологічно-збалансованого природокористування у сфері аграрного виробництва» (№ державної реєстрації - 0108U009772).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їхня достовірність і наукова новизна

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій. Результати дисертації є науково обґрунтованими завдяки коректно застосованим сучасних методів досліджень: географічних (просторовий, порівняльно-географічний, геоінформаційний та ін.), загальнонаукових (аналіз, синтез, узагальнення), синергетичних (інваріантний, екосистемний та ін.). Фактаж дисертації, спосіб і прийоми обробки та аналізу даних, а також наведені в додатках до дисертації дані та інші матеріали переконують у достовірності наукових положень і висновків дисертаційної роботи.

Наукова новизна положень дисертаційної роботи Т. А. Карпенко полягає у науковому обґрунтуванні твердження про рівноцінність не лише атрактивного потенціалу природних і техногенних ландшафтів, а й їхню генетичну спорідненість, яка має прояв в однаковій участі у соціо-природній взаємодії. При цьому, автором уперше: проаналізовано геопросторові особливості туристичних ресурсів Криворіжжя; виявлено місце історичних ландшафтів промислової території Кривбасу в системі нових видів туризму; проведено аналіз спелеологічних ресурсів регіону; характеризувано заповідні ландшафти Криворіжжя як ресурс розвитку туризму; використана методика елементарних ГІС для моделювання туристичної діяльності; розроблені заходи щодо просторової оптимізації туристичних маршрутів Криворіжжя; здійснено

оцінку можливостей використання туристичних об'єктів Криворіжжя у різних видах та напрямках туризму; укладено реєстр туристичних об'єктів Криворіжжя та ін.

Таким чином, дисертація Т. А. Карпенко відзначається новизною та оригінальністю теоретичних, методичних та прикладних результатів, усі вони є обґрунтованими в методологічному, методичному та фактологічному відношеннях.

3. Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання

Теоретичне значущість наукових положень, які розроблені Т. А. Карпенко в дисертації, полягає в тому, що в них закладена гіпотеза, що антропогенні ландшафти різних стадій техногенезу, будучи включеними у національну екологічну мережу і використані у екологічному туризмі, не лише не завадять заповіданню «більш природних» компонентів природно-заповідного фонду, а й сприятимуть їх охороні і раціональному використанню на принципах самоокупності.

Практична значущість і шляхи використання результатів дослідження. Авторкою створена реальна науково-прикладна розробка, яка може бути використана компетентними органами та установами Дніпропетровської області для прийняття рішень щодо удосконалення рекреаційно-туристичного використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Отримані результати знайшли застосування в діяльності Міського краєзнавчого музею Криворізької міської ради, Інституту розвитку міста (при розробці заходів з оптимізації туристичних маршрутів Криворіжжя), туристичної агенції «NOVAtour» та ін.

4. Оцінка змісту, стилю та мови дисертаційної роботи, її завершеності та оформлення

Дисертаційна робота Т. А. Карпенко є завершеною науковою працею. Вона складається з анотації, вступу, 4 розділів, висновків, списку використаних літературних джерел (170 найменувань на 10 сторінках). Повний обсяг

дисертації становить 185 сторінок, робота вдало проілюстрована 13 рисунками та 13 таблицями.

Загальні висновки дисертації відображають її мету і завдання. Дисертація Т. А. Карпенко написана державною мовою з дотриманням стилю, притаманного науковим публікаціям. Дисертацію належним чином оформлено й проілюстровано необхідними табличними та картографічними матеріалами.

5. Дискусійні положення, зауваження та пропозиції

1. У роботі відсутній уніфікований підхід до понятійно-термінологічної бази (промисловий туризм, індустріальний туризм, техногенний туризм та ін.). Поняттєво-термінологічну і дослідницьку систему варто було б подати у вигляді авторської граф-схеми.

2. Дисертація перенасичена значними масивами критичних оглядів, кількісної та якісної інформації, зосередженої у тексті, яка є загальновідомою, або має другорядне значення і має опосередковане відношення до теми пропонованого дослідження. Наприклад, детальна інформація про об'єкти туризму (геологічні пам'ятки, ботанічні пам'ятки, музеї, швейну фабрику та ін (стор. 88–94). Їх варто було б перетворити з аналітичного виду в синтетичний, у моделі, схеми, таблиці. Це полегшило б і читання, і сприйняття головних ідей дисертації.

3. Відсутня чіткість у формулюванні методичних аспектів дослідження, не упорядкований і алгоритм дослідження. Зазначеним аспекти доцільно було б присвятити окремий параграф (1.4. Методика дослідження).

4. Ілюстрація (рис. 4.1. Структура географічної бази даних «Об'єкти ПЗФ Новомосковського району») за змістом і формою є таблицею (стор. 128).

5. У списку використаних джерел відсутні фондові й архівні матеріали, що є обов'язковими для такого роду досліджень і необхідні для впровадження здобутків дисертанта у науково-освітній простір.

6. Потребують пояснення критерії виділення мікрорайонів Криворізького рекреаційно-техногенного підрайону (рис. 2.1).

7. Наведені автором окремі картосхеми є надто загальними, а окремі картографічні матеріали є малоінформативними та потребують пояснення (наприклад, рис. 4.4).

8. Доцільним були б авторські пропозиції щодо планування, проектування, реалізації та контролю використання ландшафтно-техногенної складової на рівні органів місцевого самоврядування міста, інших рівнях законодавчої та виконавчої влади.

9. Перспективи використання ландшафтно-техногенної складової у туристичній діяльності доцільним було б прив'язати до генерального плану міста Кривий Ріг.

10. Окремі загальні висновки до дисертації лише констатують проведену роботу (наприклад, проаналізовано, виявлено, проведено, охарактеризовано, розроблено, стор. 146).

11. У роботі зустрічаються граматичні та стилістичні помилки.

Наведені зауваження не зменшують наукової і практичної цінності отриманих здобувачкою результатів.

6. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

Основні наукові і прикладні результати дисертаційної роботи опубліковані у 44 працях, з яких 2 статті у закордонних наукових періодичних журналах, 6 – у наукових фахових виданнях України, 2 – як розділи у монографіях та ін.

7. Відповідність дисертації вимогам «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» та нормативних актів МОН України

Дисертація Карпенко Тетяни Анатоліївни на тему «Використання ландшафтно-техногенної складової регіональної екомережі у туристичній діяльності (на прикладі Старопромислового регіону Кривбасу» у цілому відповідає вимогам пунктів 9, 10, 11 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету

Міністрів України №167 від 06.03.2019 р. (зі змінами від 21.10.2020 р.), Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» №40 від 12.01.2017 р. (зі змінами від 31.05.2019 р.), а також вимогам інших нормативних актів МОН щодо дисертаційних робіт, які подаються на здобуття наукового ступеня доктора філософії. За змістом дисертація відповідає спеціальності 103 «Науки про Землю» (галузь знань 10 «Природничі науки»).

Загальний висновок

Дисертація Карпенко Тетяни Анатоліївни «Використання ландшафтно-техногенної складової регіональної екомережі у туристичній діяльності (на прикладі Старопромислового регіону Кривбасу)» є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретну наукову задачу – наукове обґрунтування необхідності включення до національної екомережі антропогенних ландшафтів, які мають різний ступінь трансформованості, що має суттєве значення для наук про Землю й відповідає вимогам пунктів 9, 10, 11 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», що висуваються до дисертації доктора філософії. Авторка дисертації – Карпенко Тетяна Анатоліївна заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 103 «Науки про Землю» (галузь знань 10 «Природничі науки»).

Офіційний опонент,
доктор географічних наук, професор,
завідувач кафедри туризму та готельного господарства
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

Л. В. ІЛЬІН

